

Александра Колаковић¹
Институт за политичке студије, Београд

СЕЋАЊЕМ ПРОТИВ ЗАБОРАВА: КУЛТУРНЕ ПОЛИТИКЕ И НАЦИОНАЛНИ ИДЕНТИТЕТ

(Весна Ђукић, *Памћење као оштор заборава*. Крајња сјудија историје очувања српског културног идентитета, Београд, Нови Сад: Факултет драмских уметности Институт за позориште, филм, радио и телевизију и Матица српска, 2022)

316.722:130.2(497.11)(049.32)
17.023.36:111.821(497.11)(049.32)
316.75(497.11)(049.32)
COBISS.SR-ID 120227081

Питање очувања културног идентитета, а посебно када је реч о српском, једно је од комплексних, важних и актуелних. Након ратова деведесетих који су утицали да значајан део српског народа остане да живи у региону и дијаспори – а у контексту изазова пред којима је Србија, имајући у виду проблем Косова и Метохије и промену међународних односа – расте и потреба за темељним проучавањем политика очувања српског културног идентитета. Ово је такође веома битно, имајући у виду и нешто више од два века стару историју српске државности, као и утицаје на чиниоце српског националног идентитета. Српско искуство у три Југославије значајно је утицало на национални идентитет као променљиву категорију, а трагичан крај југословенске државе ствара представе и о себи и *друјоме*. Стога, појава књиге Весне Ђукић под називом *Памћење као оштор заборава*, у издању Факултета драмских уметности Института за позориште, филм, радио и телевизију и Матице српске, доноси академски вредну и друштвено драгоцену студију политике очувања српског културног идентитета.

Књига је, може се рећи, и наставак ранијих истраживања ауторке, а посебно монографије (*Како смо*). Студије културе памћења и политике идентитета у Србији, као и савремене културне политике, представљају вишегодишње интересовање ауторке а које је добило своју артикулацију у новој монографији. Кроз три поглавља, ауторка се бави односом

¹ kolakovicaleksandra@gmail.com

југословенског идентитета и српског културног простора, културног памћења српског народа кроз политике идентитета постјугословенских држава. Посебно је значајно у овом првом делу књиге истраживање формирања дисонантних наратива о „небеској Србији” чиме се даје једна детаљна анализа односа између политичког мита и утицаја православља на очување националног идентитета. Ауторка је разумела савремене културне политике као јавне политике засноване на културном суверенитету државе, при чему се фокусира на идеју да су оне усмерене на националном идентитету. Користећи перспективу културне политике и институционализоване културе памћења Весна Ђукић од првог рада у овој књизи трага за одговорима очувања националног идентитета и духа народа – када народ очува и када народ изгуби државу, што је српско вишевековно искуство. Стога се однос српског и југословенског идентитета на српском културном простору посматра кроз призму прошлости, садашњости и будућности. Значајно је да се већ у првом делу књиге отварају питања улоге цркве, медија, геополитичких околности и разлика у схватањима културе сећања, улоге медија, медијског активизма и контракултурног транскултурализма. Ауторка кроз анализу кључних догађаја, појава и процеса из прошлости у региону, улоге партија и елита, учача и наглашава да је, за превладавање постојећих антагонизама на унутрашњем и спољашњем плану, решење политика плурализације идентитета.

У другом делу књиге, Весна Ђукић се бави *Српском ћирилицом* са циљем истраживања односа позоришта према политичким митовима, предрасудама и стереотипима о српском национализму. Како је простор уметности поље где снажне менталне представе остају дуготрајно присутне у свести човека, сасвим је оправдано што се ауторка определила да значајну пажњу посвети осветљавању српске историје кроз позоришне представе, али и кроз критику позоришних представа. Истраживање да ли појединци или друштвене групе могу да доносе политичке одлуке које се односе на читаво друштво кроз сферу позоришта, веома је важан приступ кроз који ауторка отвара нове хоризонте и покреће дискусију. Дилеме о заштити слободе стваралаштва и дужностима очувања наслеђа разматране су кроз емпиријско истраживање, студије случаја и архивска истраживања чиме се методолошки оправдано ауторка креће ка разумевању дуалности идентитета која се рефлектује на случај *Српске ћирилице*. Како је обележавање стогодишњице Великог рата утицало на нове рецепције овог најтрагичнијег и најславнијег периода српске историје, било је неизоставно посматрати и *Српску ћирилицу* у светлу стогодишњице

Великог рата. Ово је веома важно и са аспекта компарације сећања на Велики рат у међуратној књижевној критици и савременим позоришним критикама. Ауторка кроз овај део студија и кроз суочавање са историјским чињеницама и уметничким представама догађаја, покреће дискусију у правцу перцепције југословенства. Пишући о случају представе *Српска ѝрилоџија* у време стогодишњице Кајмакчаланске битке, ауторка се емпиријски и теоријски посветила теми о којој се дискутовало у јавности, при чему је настојала да осветли однос познавања прошлости као оквир садашњости и будућности.

Како се у Србији тек од 2012. године обележава Сретење као национални празник, а од 2021. године и Дан српског јединства, слободе и националне заставе, можемо говорити о новом периоду креирања политика сећања и националног идентитета. Ово је посебно важно, како са аспекта пост-југословенског наслеђа, појаве југоносталгије и у контексту процеса евроинтеграција. Истовремено, истраживања Весне Ђукић су подстицајна и за спознају домета тих нових настојања. У трећем делу књиге, кроз две целине посвећене култури сећања на Велику сеобу у Панчеву и подизању споменика Стефану Немањи, истражује се национални идентитет и процес патримонијализације. Државе преко културних и образовних политика, односно политика сећања, дефинишу корпус сећања, као и начине спровођења манифестација којима се обележавају датуми преломних, кључних и битних догађаја; међутим, посебно је битно спознати колико је информација о прошлости присутно у сећању нације. Проучавајући однос према сеобама (миграцијама) српског народа, ауторка се посветила истраживањима изградње и разградње градског идентитета Панчева. Феномен „структуралне амнезије“ је у средишту, али пажњу привлачи и чињеница да се посматра однос очувања националног идентитета и прихватања европске цивилизације и културе као главно српско национално питање 18. века. Светосавље као филозофија живота и погледа на свет и државу, као и на цркву је у средишту пажње овог дела књиге. Теоријски модели Асмана и Бенџамина о ауратичности уметности се укрштају када се посматра наратив о споменику Стефану Немањи. Међутим, емпиријским истраживањем које обухвата текстове о споменику објављене у електронским медијима и изјаве универзитетских професора, књига доприноси свеобухватном разумевању српских политика очувања културног идентитета, а упоредо покреће на нова промишљања духа времена, контракултуре и појмовног одређења, као и улоге науке и научника у процесима креирања јавних политика.

Знање акумулирано у културном сећању повезује прошлост са садашњошћу у оквиру које се (не)усваја, критикује, негује или трансформише. Историјско знање може да служи као идеологија нације, државе или покрета и неизоставна је компонента идентитета. Питање да ли ће научно сазнање доћи и у ком облику до грађана, прелази оквире научне заједнице, али је потребно да научници посебну пажњу посвете овим темама. Књига *Памћење као оштор* забраву вредна је пажње академске заједнице, али и ширег друштва, јер трага за одговорима – да ли и како Срби губе свест о свом идентитету и историјском наслеђу. Ово дело које изједначава памћење и стварање у контексту културе и очување националног идентитета пореди са зидањем Скадра на Бојани, посвећено је новим генерацијама и илустровано дечијим цртежима, што указује на идеју ауторке да је новим генерацијама потребан путоказ у циљу спознаје идентитета. Писана мултиперспективно и јасним стилем, књига покреће на дијалог и размишљање, трагање ка путевима инкорпорирања различитих појава и процеса кроз историју у свест о пореклу. Имајући у виду бројне дисконтинуитете у култури сећања Срба, као и настојање последњих неколико година да се кроз патримонијализацију и подизање нових споменика обнови и ојача национална кохезија и сећање, књига Весне Ђукић је драгоцен и покретачка за промишљања и креирања политика идентитета и сећања.

Зборник радова Факултета драмских уметности

Упутства ауторима

1. Наслов часописа: Зборник радова Факултета драмских уметности
2. Зборник радова Факултета драмских уметности је периодична публикација која излази два пута годишње. Радови за први годишњи број се примају до 1. априла, а за други до 1. септембра текуће године. Предајом рада за публикување у Зборнику ФДУ, аутори дају сагласност за његово објављивање и у штампаном и у дигиталном односно електронском облику.
3. У Зборнику радова Факултета драмских уметности објављују се радови из области драмских уметности, медија и културе. Објављују се научни чланци из категорија: оригинални научни рад, прегледни рад, претходно саопштење и научна критика или полемика, али и радови који се баве уметничком праксом, експериментом и уметничком педагогијом.
4. По правилу часопис објављује радове на српском, али је отворен и за текстове на страним језицима. Радове на српском језику, штампају се ћириличним или латиничним писмом у зависности од избора аутора.
5. Сви радови се рецензирају од стране два анонимна рецензента, по једнаким критеријумима и условима.
6. Обим и фонт: Рад би требало да буде припремљен у Microsoft Word верзији; фонт: Times New Roman (12 т); размак 1,5 редова, обим до 30.000 карактера без размака (Characters no Space). Величина слова у фуснотима 10 т.

7. Наслов рада, поднаслови и подаци о аутору: Наслов рада, не дужи од 10 речи; болдован, великим словима (caps lock), величине 16 т. Испод наслова стоји име аутора са афилијацијом, без титуле и са првом фуснотом у којој се наводи електронска адреса аутора. Поднасловe мануелно нумерисати, лево поравнани и болдовани. Поднаслови другог реда лево поравнани и подвучени. Фусноте се дају у дну странице на којој је референца на коју се односе.

8. Рад мора да садржи апстракт на језику рада (до 500 карактера), кључне речи на језику рада (до 5 речи), резиме на енглеском језику (1500-2000 карактера) и кључне речи на енглеском. За радове на страном језику, резиме треба да буде на српском. Апстракт и резиме не садрже референце.

9. Референце и цитати. Приликом цитирања, у загради се наводи презиме аутора, година издања, две тачке и број странице као на пример (Марјановић 1995: 156). Цитати обавезно почињу и завршавају знацима навода. Страна имена се у тексту пишу транскрибована, а приликом првог навођења у загради се наводе у оригиналу. Краћи цитати би требало да буду интегрисани у тексту и одвојени знацима навода. Изостављене делове цитираног текста обележити угластим заградама [...]. Дуже цитате издвојити као посебне пасусе који су од осталих пасуса увучени са леве и десне стране. Не препоручују се цитати дужи од 400 карактера.

10. Попис коначне литературе и извора се саставља према презименима аутора и то по азбучном или абецедном реду, у зависности од писма којим аутор пише. Текстови истог аутора се рангирају према години издања, односно (ако постоји коаутор) према презимену коаутора. Уколико се наводи више текстова једног аутора објављених у истој години, уз сваки рад се додаје абецедно слово по реду, на пример 1998а, 1998б...

Попис литературе садржи следеће податке: презиме аутора, име аутора, годину издања, наслов рада, место издања и издавача. Наслови дела се наводе у курзиву. Ако је у питању превод или поновљено издање, пожељно је у загради навести податке о оригиналном издању, у наведеном обиму и поретку.

Уколико се наводи текст из часописа, уз презиме и име аутора и годину издања, потребно је навести тачан назив часописа, број часописа и прву и последњу страницу наведеног чланка. Наслов часописа се наводи у курзиву. Исто важи и за текстове преузете из дневних новина и магазина, с тим што се у случају дневних новина наводи датум изласка из штампе.

За текстове преузете из зборника или за поглавље књиге, потребно је навести пуне податке о зборнику (уз презиме и име приређивача у заградни), прву и последњу страницу наведеног текста или поглавља. Наслов зборника се наводи у курсиву.

Садржаји преузети са Интернета требало би да садрже пуне податке о аутору, наслов чланка, уколико се ради о електронском часопису, наслов часописа, целовит линк и датум приступа.

Уколико је реч о сајтовима организација /институција онда је неопходно навести име институције, а затим у наставку адресу сајта са податком када је обављен приступ. Обавезно је навођење датума па чак и време приступа.

11. Радове слати електронском поштом на адресу Института за позориште, филм, радио и телевизију Факултета драмских уметности Универзитета уметности у Београду: institutfdu@yahoo.com са назнаком „За Зборник ФДУ”.

12. Подаци о аутору текста: Име и презиме аутора, година рођења (потребно ради увида у научни рад аутора у централној бази података Народне библиотеке Србије и одређивања УДК броја чланка у часопису), телефон, email, назив установе аутора – афилијација (наводи се званични назив и седиште установе у којој је аутор запослен или назив установе у којој је аутор обавио истраживање).

Anthology of Essays by Faculty of Dramatic Arts

Instructions for Authors

1. Journal title: *Anthology of Essays* (by The Faculty of Dramatic Arts)
2. The journal is a periodical, issued twice a year. For the first annual issue, submission deadline is April 1st, and for the second annual issue – September 1st of the issuing year. By submitting their paper for publication in the *Anthology of Essays* (by The Faculty of Dramatic Arts), authors give consent to its publication in print and in electronic form.
3. Submitted papers should be research articles on dramatic arts, media and culture; the following types of papers are considered for publication: original scientific article, survey article, preliminary communication article, scientific critical review or discussion and articles concerning aspects of artistic practices, pedagogy and experiments.
4. As a rule, the articles are published in Serbian language, but the journal welcomes articles in foreign languages. The papers in Serbian can be written in either alphabet – Cyrillic or Latin.
5. Papers are reviewed by two anonymous reviewers (peer review system), according to the criteria equal for all.
6. Papers should not be longer than 1 author sheet, i.e. 30 000 characters (including abstract and summary in a foreign language), written in text processor Microsoft Word, font Times New Roman, font size 12pt, footnotes in 10pt, with 1.5 line spacing.

7. The title of the paper not longer than 10 words, size 16 t., caps lock, bolded. Below the title, full name and affiliation of the author should be written, that is, the name of the institution he/she is associated with (employment, project, studies), and place. Present e-mail address of the author should appear as a footnote, followed by a full name. Subtitles are manually numbered, left aligned, and bolded. Second-order subtitles are left aligned and underlined. Footnotes are listed at the bottom of the page on which the reference is made.

8. The paper should include an abstract in the language of the paper (up to 500 characters), key words in the language of the paper (up to 10 words), then, at the end of the paper, after the reference list, a longer summary in English (1500 – 2000 characters) and key words in English. For papers in English or other foreign language, the summary should be written in Serbian. The abstract and summary do not have references.

9. Citing: Referencing the sources within the text is done as follows: (Marjanovic 1995: 156). If referencing the text of an unknown author, instead of giving a surname of the author, the italicized title of the document is given. Reference materials are not given in footnotes. When a quotation is longer than four lines, it is given as a block quote, font size 12 pt. Do not use quotation marks, but indent at 1 cm from the main body of text, making a 6pt. space above and below the quotation.

Short and in-text quotations of no more than 4 lines are put in double inverted commas (“”). Omitted parts of the text and missing material are marked with square brackets [...]. In-text author's comments are given in square brackets. Quotations of more than 400 characters are not recommended.

10. The reference list is formatted in alphabetical or ABC order (depending on the alphabet used) by the first authors' surnames (12 pt.). The texts of the same author are ranked according to the year of publication, i.e. (if there is a co-author) according to the surname of the co-author. If several texts of a single author, published in the same year, are cited, abc letters are added to the year (e.g. 1998a, 1998b...) If the text has two authors, both authors should be noted in the order in which they appear in the published article. If there are more than three authors, only the principal one is cited, plus (i sar.), or, if the text is in English (et al.). If the author is the editor of the issue, we put (prij.) with his name, or (eds.) if the text is in English.

The reference list includes only the works that the author cited or referred to in his article.

The reference list includes the following information: author's surname, author's first name, year of publication, title of the work, place of publication

and publisher. Book title is italicized. For translations and/or reprints, it is preferable to give information on the original publication in brackets, in the above mentioned manner.

If the cited text comes from a journal article – apart from citing author's surname and first name, and year of publication – the exact title of the journal, issue number and the first and last page of the article are given. The title of the article is italicized. The same is applied to texts taken from daily newspapers and news magazines, adding (along with the issue, the number of the journal) the publishing date; in case of daily papers, it is permitted to omit the issue number. For texts taken from an anthology, or a book chapter, full information on the anthology (with the surname and the name of editor, in brackets) and the first and last page of the text or chapter cited should be given. The title of the anthology is italicized.

Web documents should include full information about the author, the title of the paper, and for electronic journals – the title of the journal, the corresponding integral link and date of accession.

Documents of unknown authors are given without the name of the author and are arranged by alphabetical or ABC order of document title.

11. Papers which do not meet the requested criteria will not be considered. Manuscripts are submitted only electronically to the address of the Institute for Theater, Film, Radio and Television of The Faculty of Dramatic Arts in Belgrade: institutfdu@yahoo.com with the note "For The Anthology of Essays by The Faculty of Dramatic Arts".

12. Information about the author of the text: name and surname, date of birth (required for insight into the scientific work of authors in the central database of the National Library of Serbia and determining UDC number in the magazine), telephone, email, name of the author's institution – affiliation (according to the official name and the headquarters of the institution in which the author is employed or the name of the institution where the author conducted a survey).

*Рецензенти радова објављених
у Зборнику радова Факултета драмских уметности 43*

др Невена Даковић, редовни професор,
Факултет драмских уметности, Универзитет уметности у Београду

др Ана Мартиноли, редовни професор,
Факултет драмских уметности, Универзитет уметности у Београду

др Ивана Спасић, редовни професор,
Филозофски факултет у Београду, Универзитет у Београду

др Небојша Ромчевић, редовни професор,
Факултет драмских уметности, Универзитет уметности у Београду

др Ениса Успенски, редовни професор,
Факултет драмских уметности, Универзитет уметности у Београду

др Миливоје Млађеновић, редовни професор,
Педагошки факултет у Сомбору, Универзитет у Новом Саду

др Ксенија Радуловић, ванредни професор,
Факултет драмских уметности, Универзитет уметности у Београду

др Александра Миловановић, ванредни професор,
Факултет драмских уметности, Универзитет уметности у Београду

др Влатко Илић, ванредни професор,
Факултет драмских уметности, Универзитет уметности у Београду

др Владимир Кривошејев, виши научни сарадник,
ванредни професор на Високој школи за комуникације, Београд.

др Љубиша Бојић, виши научни сарадник,
Институт за филозофију и друштвену теорију, Универзитет у Београду

др Биљана Митровић, научни сарадник,
Факултет драмских уметности, Универзитет уметности у Београду

Издавач

Факултет драмских уметности у Београду
Институт за позориште, филм, радио и телевизију

За издавача

Проф. Милош Павловић, декан ФДУ

Лекџура

мр Драгана Китановић

Лекџура њексџа на енџлеском језику

Маја Марсенић

Лекџура њексџа на франџуском језику

Јасна Видић

Корекџура

мр Александра Протулипац

Сарадник на издању

др Биљана Митровић

Ликовно решење кориџа

Урош Ранковић

Пријрема и шџамџа

Службени гласник

Јована Ристића 1

Тираж

300 примерака

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

792

ЗБОРНИК радова Факултета драмских уметности :
часопис Института за позориште, филм, радио и телевизију
= Anthology of essays by Faculty of Dramatic Arts : Journal of
the Institute of Theatre, Film, Radio and Television / главна
уредница Ксенија Радуловић. – 1997, бр. 1. . – Београд :
Факултет драмских уметности у Београду Институт за
позориште, филм, радио и телевизију, 1997- (Београд :
Чигоја штампа). – 24 cm

Полугодишње. – Текст на више светских језика. – . – Друго
издање на другом медијуму: Зборник радова Факултета
драмских уметности (Online) = ISSN 2787-1282
ISSN 1450-5681 = Зборник радова Факултета драмских
уметности
COBISS.SR-ID 132673031